

Umsögn um drög að innkaupastefnu matvæla fyrir opinbera aðila

Atvinnu- og nýsköpunarráðuneytið
Skúlagötu 4
101 Reykjavík
Mál nr. S-97/2019

Reykjavík, 4.apríl 2019

VOR, Verndun og ræktun, félag framleiðenda í lífrænum búskap fagnar þeirri viðleitni stjórnvalda að beita innkaupastefnu opinberra aðila í þágu bættrar lýðheilsu og aukinnar sjálfbærni. Hér er um veigamikið stjórnþæki að ræða til að ýta undir jákvæða þróun á sviði matvælaframleiðslu hér á landi.

Í umsögn þessari eru ábendingar til þess að stefnan megi sér í lagi ná meginmarkmiði 1) að efla áherslu á sjálfbærni og vistvæn skilyrði í innkaupum og umsýslu á matvælum. Auk þess er ábending um markmið 2) að neytendur hafi upplýsingar um uppruna og hollustu matvæla.

Til að tryggj sé að unnið sé að markmiði 1) er mikilvægt að stefna um innkaup matvæla feli í sér að áhersla sé lögð á lífrænt vottuð matvæli sem framleidd eru á Íslandi vegna lítils kolefnisfótspors. Ástæðan er nálægð við hráefnið, framleiðsla úr nærumhverfi við góð skilyrði hefur minna kolefnisfótspor og styður við byggða –og atvinnuþróun hér á landi. Hins vegar er aðalatriði að framlag lífrænnar ræktunar til loftslagsmála er ótvírætt þar sem jarðvegur í lífrænum búskap bindur meira kolefni og eykur bindingu með tímanum, á meðan jarðvegur þar sem tilbúinn áburður er notaður getur haft gagnstæð áhrif. Í lífrænni ræktun er ekki notast við tilbúinn áburð, því lífræn ræktun er hringrásarkerfi sem miðar að því að nýta tilfallandi lífræn efni úr umhverfi sínu og skila þeim aftur í hringrásina með jarðgerð. Matvælakerfi sem byggist upp á lífrænni ræktun er líkleggra til að koma í veg fyrir sóun og nýta lífrænan úrgang, í stað þess að flytja inn tilbúinn áburð sem kostar mikla losun jarðefnaeldsneytis á framleiðslustað og er síðan fluttur til landsins með skipum um langan veg. Almenn leiða erlendar rannsóknir í ljós að lífrænn landbúnaður notar minni orku og losar 40% minna af gróðurhúsalofttegunda.

Lífrænt vottaðar íslenskar afurðir koma fullkomlega til móts við væntingar 95% innkaupastjóra (bls 15) um vottaðanir um sjálfbæra framleiðslu og hafa ber í huga að erfðabreyttar lífverur eru óheimilar í lífrænni ræktun.

Á sama stað í tillögunni kemur fram að lífræn íslensk framleiðsla stendur ekki undir eftirspurn heilt yfir og verður að taka undir það, þó misjafnt sé eftir fæðuflokkum. Í stefnu um opinber innkaup verður að gera ráð fyrir því að íslensk framleiðsla úr lífrænum landbúnaði muni aukast verulega á komandi árum. Í stjórnarsáttmála núverandi ríkisstjórnar kemur fram að leggja skuli áherslu á lífrænan landbúnað. Auk þess eru markaðslegar forsendur til staðar hér á landi, það hefur sú framleiðsla sem nú þegar fer

fram í landinu sýnt. VOR hvetur nú stjórnvöld til að auka fjárhagslega hvata í stuðningskerfi landbúnaðarins og að mótuð verði stefna og aðgerðaáætlun til að auka hlutdeild lífræns landbúnaðar hér á landi, t.a.m. sem lið í matvælastefnu. Það er álit félagsins að auðveldlega megi auka magn lífrænt vottaðra matvæla með uppruna hér á landi tiltölulega hratt ef rétt er á málum haldið. Sú hraða útbreiðsla sem nú á sér stað í Evrópu og víðar gefur ekki tilefni til annars en að vottuð lífræn íslensk framleiðsla muni taka við sér, enda er röksemdafærslan fyrir mikilvægi þessa matvælakerfis alveg sú sama hér á landi sem annars staðar. Mikilvægt er að stefna um opinber innkaup hjálpi til við þessa þróun. Því má ná t.d. með eftirfarandi leiðum:

- Setja lífrænar vörur með uppruna á Íslandi í forgang í þeim flokkum þar sem þær eru í boði
- Setja markmið um hlutfall lífrænnar vörur í heildarinnkaupum stofnana
- Setja upp punktakerfi eða aðra viðurkenningu til þeirra sem standa sig best. Þetta er vel þekkt í Danmörku þar sem slíkt viðurkenningakerfi er notað fyrir mötuneyti stofnana um innkaup á lífrænni framleiðslu.

Nefnt er í tillögunni að herra verð á lífrænni vöru kunni að vera mörgum mötuneytum umhugsunarefni. Þegar meta á verð á matvöru er mikilvægt að hafa í huga að umhverfiskostnaður við framleiðslu kemur almennt ekki fram í verðlagi, hann endurspeglast t.a.m. ekki í sköttum og annarri álögu á innfluttum aðföngum, s.s. tilbúnum áburði sem fluttur er hingað inn með skipum eða öðrum umhverfiskostnaði við flutning milli landa. Einnig má gera ráð fyrir að þörf sé á fræðslu og upplýsingagjöf til fagfólks varðandi gæði lífrænnar vöru, en hún inniheldur iðulega meira þurfnir og meiri vítamín og steinefni en annað hráefni og nýtist því betur. Kílóverð segir því ekki alla söguna.

Varðandi markmið 2) að neytendur hafi upplýsingar um uppruna og hollustu matvæla: Lífrænt vottaðar vörur munu bera alþjóðlegt vottunarkerki, Evrópulaufið, þar sem sú merking er nú skylda á allar íslenskar vottaðar vörur. Þetta merki er samnefni fyrir framleiðslustaðla sem neytendur um allan heim þekkja æ betur og er mikilvægasta viðurkenning sem framleiðendur geta fengið fyrir sjálfbærar framleiðsluaðferðir. Evrópudómstóllinn felldi dóm nýverið er varðar slátrun samkvæmt helgisíðum en sá dómur viðurkennir að hámark dýravelferðar sé að finna í vottuðum lífrænum landbúnaði. Vottuð lífræn framleiðsla (nú evrópska vottunarkerkið) er ein skilvirkasta leiðin til að miðla til kaupenda og neytenda hvaða framleiðsluaðferðum er beitt, auðskilið og þekkt í allri Evrópu og víðar auk þess sem það verður ríkjandi hér á landi einnig.

Við undirstrikum mikilvægi þess að gert sé ráð fyrir vaxandi lífrænni framleiðslu hér á landi við mótun stefnunnar og kraftar þessa framtaks séu nýttir í því skyni að tryggja aukið heilnæmi afurða og takast á við áskoranir nútímans á sviði umhverfismála.

Virðingarfyllst,

f.h. VOR, Verndun og ræktun
Eygló Björk Ólafsdóttir, formaður